

TÜRKİYE'DE GÖÇ EDEN NÜFUSUN EKONOMİK FAALİYET KOLLARINA DAĞILIMI

*Im Türkei ist die Wanderung Tatige Bevölkerungsparsenkeiten Sich
in Sektor Auflösen*

Doç. Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU

ÖZET

Bilindiği üzere, Türkiye'de iç göçler zaman zaman çok değişik yönleriyle farklı yayınlarda ele alınmış ve incelenmiştir. Bu yayınlardan nüfusun, az gelişmiş yörelerin kırsal kesimlerinden gelişmiş yörelerin kentlerine doğru bir hareket yönü izlediği anlaşılmaktadır. Göç eden nüfusun sosyo- ekonomik yönünün saptanması ise, bu kitlenin yerleştiği merkezlerde, özellikle göçün çok önemli kısmını alan yerleşme alanlarında (göç alan iller) doğabilecek problemlerin belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu makalede göç eden faal nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri belirlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca iller arası farklılıklarla birlikte bu nitelikler Türkiye geneli ile de karşılaştırılacaktır.

1980' den itibaren her genel nüfus sayımı için yayınlanan "daimi ikametgaha göre iç göçler" isimli kaynak, 1990 yılında göç eden nüfusun ilk kez sosyal ve ekonomik nitelikleri ile ilgili bilgilere de yer vermiştir. Çalışmamıza esas teşkil eden adı geçen kaynaktan, göç eden faal nüfus 9 ekonomik sektör ve bir de iyi tanımlanmamış faaliyetler olmak üzere 10 farklı grupta toplanmıştır. Ancak biz burada benzer faaliyet kollarında çalışanları bir araya getirmenin uygunluğunu düşünerek, 3 ana ekonomik sektörde topladık. Ayrıca faal nüfusda az bir oran kaplamasına rağmen, iyi tanımlanmamış faaliyetlerde çalışanları da 4'üncü bir grup olarak düşündük. Şüphesiz, bu çalışma yer değiştiren nüfusumuzun ekonomik niteliklerinin belirlenmesine katkıda bulunmak isteyen araştırmalardan yalnızca bir tanesidir.

ZUSAMMENFASSUNG

Wie bekannt ist im Türkei innere wanderung ist viel veränderliche richtung, im verschiedene veröffentlichung zeit zu zeit ist im hand genehmt und untersucht. Diese veröffentlichung, ist die bevölkerung wenig entwickeit, teilung dorf abschnitt entwickelt, teilung zu stadt grade aus eine bewegung richtung verfolgt sich verstandigt. Das wanderung macht diese gemeinsam sozial - sparsamkeit richtung stecht aber, die bevölkerung sich niederlasst zu zentrum, vor allem diese wanderung ist viel wichtige teil gebiet sich niederlasst gebiede (wanderung gebiede lander) danach gebort eine problem gewusst wird. Unter diesem ge-

* Marmara Üniversitesi,

sichtspunkt ist es wichtig. Die wandrung macht tatige bevölkerung sozial und sparsamkeit eigenschaft, bestimmt diese arbeitung grundlade bildung. Ausserdem lander zwischen verschiedene beobachten, im Türkei all gemein zu vergleiche wege worden.

Im D.İ.E. veröffenlicht standig wohnsitz nach innen wandrung name, ouelle, 1990 jahr erste mal wandrung die bevölkerung sozial und sparsamkeit eigenschaft zu interessiert und kenntnis platz gegeb. Diese arbeitung ist grunlade ouelle wird. Diese buch tatige bevölkerung, 9 sparsamkeit sektor und ist nicht gut beschriebentatigkeit wird um zu 10 verschiedene arme zusammengek. Aber nur diese arbeitung ist gleiche sparsamkeit tatigkeite armen eins inzwischn zusammenkommt passt 3 fundame sparsamkeit sektor zusammen gekommt. Ausserdem die tatige bevölkerung ist wenig eine verhaltnis bedeck aber trotz ist nicht gut beshrieben im tatigkeiten innen gefunden werden. Es ist 4 gruppe möglich geplant. Zweifellos ist diese arbeitung platz umwandeln von bewölkerung sparsamkeit eigenschaften bestimmt, hinzu gefügt wird diese arbeitung ist wie andere arbeitung nur eine durchsuchung.

Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılım

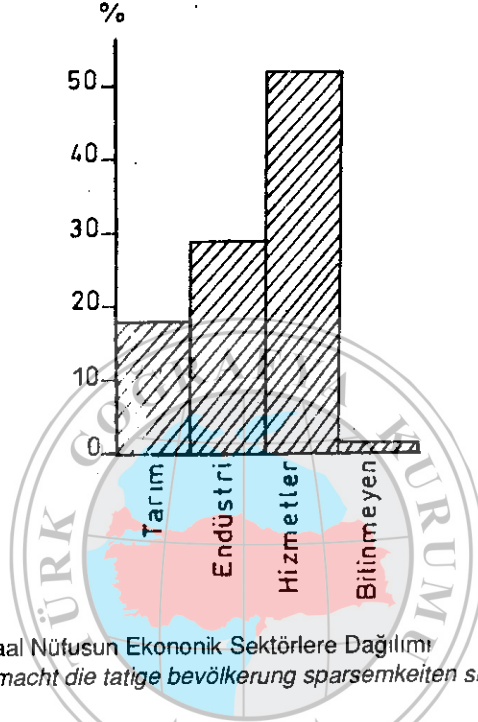
1990 Yılı itibariyle Türkiye genelinde toplam 1 803 547 civarında faal nüfus göç etmiştir. Bu nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımına bakıldığında, en düşük orana tarım sektöründe çalışanların sahip oldukları görülür(%17,3). Hizmetler sektörü ise, %52 oranıyla çalışanların yarıdan fazlasını kendi üzerinde toplamaktadır. Endüstri sektöründe çalışanlar da %29,2 lik payla 2.sırada bulunmaktadır. Çalıştığı sektör iyi tanımlanmamış nüfus ise, sadece %1,5 gibi bir yer işgal etmektedir. Türkiye genelinde ise, il ve ilçe merkezlerinin 433 tanesinde hizmetler sektöründe çalışan nüfus %51-91 arasında değişmektedir. Yani il ve ilçe merkezlerinin çok büyük bir kısmında hizmet sektörü ağırlıklıdır ve bunu endüstri sektörü izlemektedir. Böylece göç eden nüfusun 3 ana ekonomik faali-

Tablo 1: Göç eden Faal Nüfusun Ekonomik Sektörlere Dağılımı

Tabella 1: Wanderung macht die tatige bevölkerung sparsamkeiten sich in sektor auflösen

Sektörler	Miktarı	% Oranı
Tarım	311 043	17,3
Endüstri	526 967	29,2
Hizmetler	939 238	52
İyi tanımlanmamış	26 299	1,5
Toplam	1 803 547	100

yet koluna dağılımı genel bir ifade ile; il ve ilçe merkezlerindeki dağılımla uyumlu gözükmektedir.

Şekil 1: Göç Eden Faal Nüfusun Ekonomik Sektörlere Dağılımı

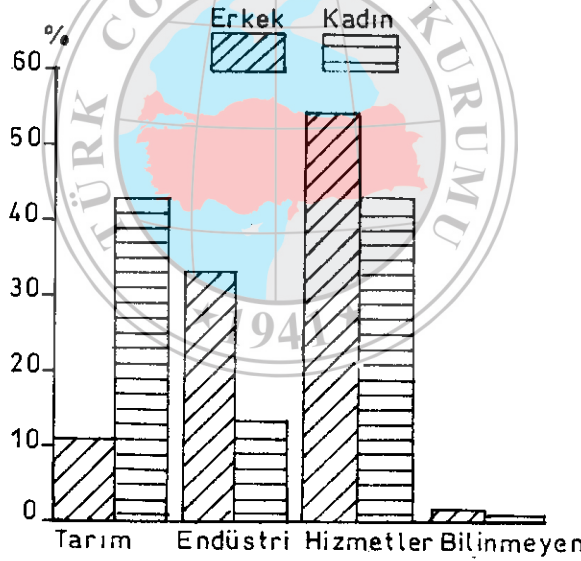
Abb. 1: Wanderung macht die tatige bevölkerung sparsenkeiten sich in sektor auflösen

Söz konusu bu dağılım cinsiyete göre ele alındığında daha değişik değerler aksettirmektedir. Şöyleki, göç eden kadın nüfusun %43'ü tarım sektöründe çalışırken, erkeklerin sadece % 10,7'si bu sektörde faaliyet göstermektedir. Hizmetler sektörü tek başına erkek nüfusun yarıdan fazlasını (%54,4) üzerinde toplamaktadır. Halbuki bu sektörde çalışan kadın nüfus (%42,7), az bir farkla da olsa tarım sektöründen sonra gelmektedir. Endüstri iş kolunda ise erkeklerin oranı (%33,2), kadınların oranının (%13,3) çok üzerindedir. Kısacası söz konusu kitlede erkekler daha ziyade hizmetler ve endüstri kollarında faaliyet gösterirken, kadınlar tarım ve hizmetlerde çalışmaktadırlar.

Ayrıca göç eden faal nüfusun 2/3'nin göç alan illere yönelmesi nedeniyle bu kitlenin iş kollarına dağılımı da önemlidir. Genel duruma göre göç alan illere gelen nüfusta tarım sektörünün daha düşük (%14,3), hizmetler sektörünün daha belirgin (%50,4) olduğu anlaşılmaktadır. Hizmetler sektörü burada da çalışanların yarısını oluşturmakla birlikte, genel duruma göre çok az düşüş göstermektedir. Burada da cinsiyete göre sektörlere dağılımda ziraat sektöründe kadın nüfus üstünlüğünü korumaktadır (%37,8). Ancak, kadın nüfusta da hizmetler sektörü önde gelmektedir (%42,8). Endüstri sektöründe ise erkeklerin oranı daha yüksektir. Böylece, göç alan illere gelen nüfus, genel durumla kıyaslandığında;

Tablo 2: Göç eden Faal Nüfusun Cinsiyete Göre EkonomikSektörlere Dağılımı**Tabella 2:** Wanderung macht die tatige bevölkerung geschlecht nach sparsenkeiten sich in sektor auflösen

Sektörler	Erkek		Kadın	
	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı
Tarım	154 283	10,7	156 760	43
Endüstri	478 382	33,2	48 585	13,3
Hizmetler	783 509	54,4	155 729	42,7
İyi tanımlanmamış	23 038	1,6	3 261	0,8
Toplam	1 439 212	100	364 335	100

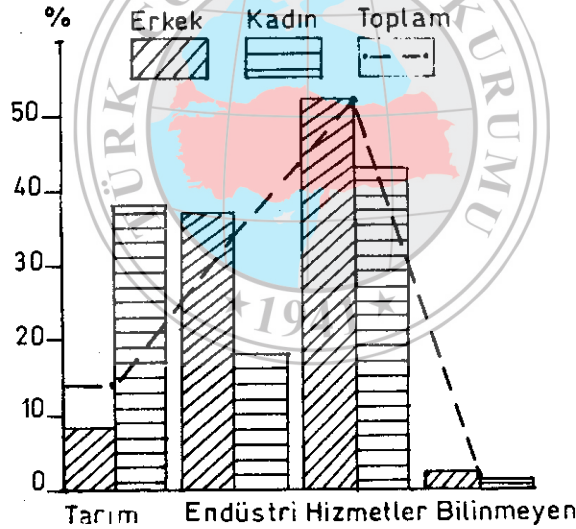
Şekil 2: Göç eden Faal Nüfusun Cinsiyete Göre Ekonomik Sektörlere Dağılımı**Abb. 2:** Wanderung macht die tatige bevölkerung geschlecht nach sparsenkeiten sich in sektor auflösen

burada ziraat kolunda çalışanların bir kısmının endüstri sektörüne kaymış olduğu anlaşılmaktadır.

Göç eden faal nüfusun ekonomik sektörlere dağılımında, köy ya da şehir kökenli olması da az, çok etkilidir. Örneğin; şehirlere köylerden göç eden nüfus-da hizmetler sektörü hem genel duruma göre hem de şehirden gelenlere göre çok daha belirgindir(%78,9). Endüstri ve ziraat kollarında çalışanların oranı burada genel durumdan düşük, ancak, şehirden göçenlere göre ziraat sektörü

Tablo: 3 Göç alan illere Gelen Nüfusun Cinsiyete Göre Ekonomik Sektörlere Dağılımı
Tabella 3: Wanderung nehmte landere tatige bevölkerung geschlecht nach sparsenkeiten
iten sich in sektor auflösen

Sektörler	Erkek		Kadın		Toplam	
	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı
Tarım	79 979	8,5	87 411	37,8	167 390	14,3
Endüstri	349 799	37,2	42 391	18,3	392 190	33,5
Hizmetler	491 841	52,3	98 979	42,8	590 820	50,4
İyi tanımlanmamış	18 301	2	2 675	1,2	20 976	1,8
Toplam	939 920	100	231 456	100	1 171 376	100

Şekil 3: Göç Alan illere Gelen Nüfusun Cinsiyete Göre Ekonomik Sektörlere Dağılımı
Abb. 3: Wanderung nehmte landere tatige bevölkerung geschlecht nach sparsenkeiten
iten sich in sektor auflösen

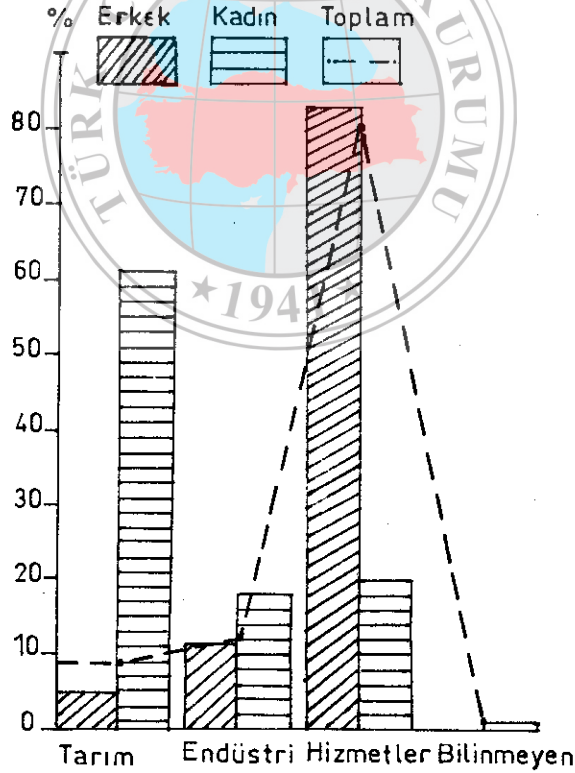
daha yüksektir (ziraat%8,8, endüstri%11,9). Köy kökenli olup da şehirlere yönelen bu nüfus, göç eden toplam nüfusun ancak 1/3'i kadardır(976353). Burada erkek nüfusda hizmetler sektörü ön planda gelmekte, bunu endüstri sektörü izlemektedir. Kadın nüfusda ise, Ziraat sektörü 1. sırada bulunmakta, bunu hizmetler sektörü takip etmektedir.

Şehirlere gelen şehir kökenli nüfusda ise, ziraat sektöründe çalışan nüfus %4,5'e kadar düşmüştür. Bu oran kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olmasına karşın, ilk kez kadın nüfusda da %9,3'e kadar düşmektedir. Endüstri sektö-

Tablo 4: Şehirlere Köylerden Göçeden Faal Nüfusun Cinsiyete Göre Ekonomik Sektörlere Dağılımı

Tabella 4. Zu stadt kommt tatig von dorf bevölkerung, ihre sparsemkeiten sich in sektor auflösen

Sektörler	Erkek		Kadın		Toplam	
	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı
Tarım	49 408	5,1	42 243	61,2	91 651	8,8
Endüstri	111 769	11,4	12 746	18,5	124 515	11,9
Hizmetler	810 952	83,1	13 548	19,6	824 500	78,9
İyi tanımlanmamış	4 224	0,4	458	0,7	4 682	0,4
Toplam	976 358	100	68 995	100	1 045 348	100

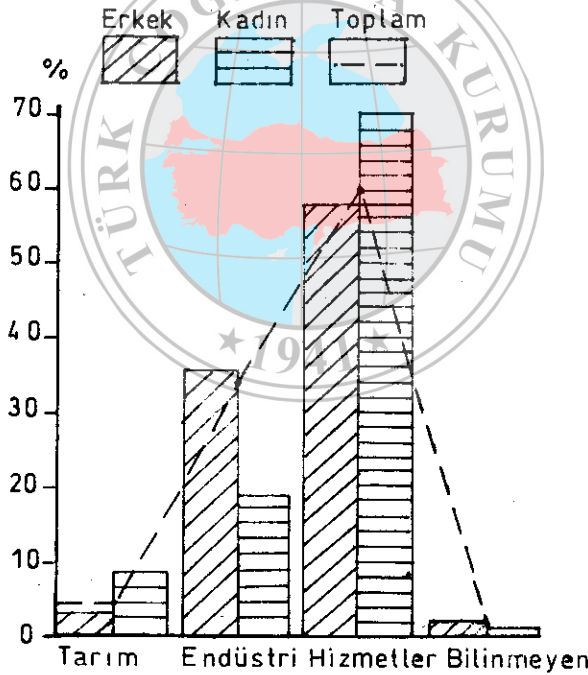

Şekil 4: Şehirlere Köylerden Göç Eden Faal Nüfusun Cinsiyete Göre Ekonomik Sektörlere Dağılımı

Abb. 4: Zu stadt kommt tatige von dorf bevölkerung, ihre sparsemkeiten sich in sektor auflösen.

Tablo 5: Şehirlerden Şehirlere Göç Eden Faal Nüfusun Ekonomik Sektörlere Dağılımı
Tabella 5: Von stadt zu stadte kommt tatige bevölkerungs ihre sparsenkeiten sich in sektor auflösen

Sektörler	Erkek		Kadın		Toplam	
	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı	Miktarı	% Oranı
Tarım	42 429	3,6	19 291	9,3	61 720	4,5
Endüstri	424 184	36,4	39 639	19,1	463 823	33,8
Hizmetler	677 979	58,2	146 020	70,2	823 999	60
İyi tanımlanmamış	20 996	1,8	3 107	1,5	24 103	1,8
Toplam	1 165 588	100	208 057	100	1 373 645	100

Şekil 5: Şehirlerden Şehirlere Göç Eden Faal Nüfusun Ekonomik Sektörlere Dağılımı
Abb. 5: Von stadt zu stadte kommt tatige bevölkerung, ihre sparsenkeiten sich in sektor auflösen.

ründe oran artarak % 33,8'e yükselmiştir. Yine çalışan nüfusun en büyük kısmı burada da hizmetler sektöründe toplanmaktadır (%60). Hizmetler sektöründe çalışan kadın ve erkek nüfus oranı yüksek olmakla birlikte, kadınların oranı erkeklerin çok üzerindedir. Kadın ve erkeklerin faaliyette buldukları 2. Sektör

endüstridir ve burada erkeklerin oranı kadınlardan daha fazladır.

Sonuç

1- 1990 Yılında göç eden nüfusun %44,4 ünü çalışanlar oluşturmaktadır. Çalışanların oranı erkek nüfusda %63,8 iken, kadın nüfusda bu oran ancak %20,1'i bulmaktadır. Söz konusu faal nüfusun 3 ana ekonomik sektöre dağılımı yapıldığında, hizmetler sektörünün tek başına %50 nin üzerine çıktığı, tarım sektörünün ise, en az tercih edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, cinsiyete göre dağılım bu genel durumdan oldukça farklıdır. Erkek nüfusda hizmetler sektörünün üstünlüğü daha da belirginleşirken, tarım sektörü küçülmektedir. Kadınlarda ise, tarım sektörü az bir farkla ön sıraya yerleşmekte, bunu hizmetler sektörü izlemektedir.

2- Yer değiştiren çalışan nüfusun 2/3 si göç alan illere yönelmekte ve bunların yarısı da hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Endüstri sektörü bunu geriden izlerken, tarım yine en düşük sektör olarak kalmaktadır. Burada artık kadın nüfusda da hizmetler sektörü öne geçmekte, ancak tarım sektörünün oranı da önemini korumaktadır.

3- Faal nüfusun 2 / 3 si şehirlerden şehirlere, 1 / 3 i de köylerden şehirlere göç etmiştir. Köy kökenli nüfusda hizmetler sektörünün ezici bir üstünlüğü vardır. Bu durum erkek nüfusda çok daha belirgindir. Ancak kadın nüfusda tarım sektörü fazlasıyla öndedir. Şehirli nüfusda ise, yine hizmetler sektörü önde olup, tarım sektörü iyice silikleşmektedir. Kadınlarda da hizmetler sektörü ön plana geçmekte, hatta erkek nüfusdaki oranın da üzerine çıkmaktadır. Ayrıca ilk kez kadın nüfusda tarım sektöründe çalışanların oranı düşmüştür.

4- O halde göç eden çalışan nüfusun büyük bir çoğunluğunu şehir kökenliler oluşturmakta ve bunlar daha ziyade göç alan illere yönelmektedirler. Yine bu kitlenin çok büyük bir kısmını erkek nüfus oluşturmakta ve bunlar birinci derecede hizmetler sektöründe çalışmaktadırlar. Göçe katılan erkek nüfusun çok az bir kısmı tarım sektöründe faaliyet göstermektedir. Daha az oranda göçe katılan kadın nüfusun ise, birinci derecede tarım sektöründe, ikinci derecede hizmetler sektöründe etkinlik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- DOĞANAY, H; 19979, Türkiye Beşeri Coğrafyası. Milli Eğitim Bakanlığı, Yay. 2982, Ankara.
- GARİPAĞAOĞLU, N; 1995, Sivas İlinde Nüfus Hareketleri. Marmara Üniv. Sosyal Bil. Enst. Derg. Sayı: 3, Yıl: 2, Cilt: 1, İstanbul.
- TANDOĞAN, A; 1994, Türkiye Nüfusu. Eser Ofset Matbaacılık Yay. San. Trabzon.
- TANDOĞAN, A; 1989, Türkiye Nüfus Hareketlerinde İstanbul'un Yeri. Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı: 1, Ankara.
- TANDOĞAN, A; 1989, Türkiye'de 1975-1980 Döneminde İller Arası Göçler. Karadeniz Teknik Üniv. Genel Yay. No.:141, Trabzon.
- TANDOĞAN, A; 1991, Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki yeri. Uluslararası Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi. Ondokuz Mayıs Üniv. Samsun.
- ÖZGÜR, M; 1996, İl Ve İlçelerimizin Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Hakkında Sınıflandırılması. Türkiye Coğ. Derg. Sayı: 5, Ankara.
- TÜMERTEKİN, E; 1977, Türkiye' de İç Göçler Üzerine. İst. Üniv. Coğ. Enst. Derg. Sayı: 22, İstanbul.
- Genel Nüfus Sayımı 21 - 10 - 1990 Daimi İkametgaha Göre İç Göçün Sosyal Ve Ekonomik Nitelikleri. T. C. Başbakanlık D. İ. E. Ankara.

